

EU-kommissionen på fel väg

Dagens Nyheter den 27 maj 2016

Den europeiska ekonomiska debatten har dominerats av den akuta hanteringen av eurokrisen. Men det pågår också en annan diskussion om hur den ekonomiska och monetära unionen ska utvecklas framöver.

Denna diskussion präglas till stor del av den rapport som ”de fem ordförandena” (för EU-kommissionen, eurotoppmötet, eurogruppen, ECB och Europaparlamentet) lade fram i juni 2015 och som sedan format EU-kommissionens tänkande. Utgångspunkten är att reformer på EU-nivå hastats fram under eurokrisen, men att dessa nu behöver fördjupas för att förverkliga en väl fungerande valutaunion. Detta ska både minska risken för kriser och öka möjligheterna att hantera sådana om de ändå uppstår.

Enligt planerna ska integrationen fördjupas enligt två huvudspår. Det ena är en vidareutveckling av den bankunion som upprättats. Bankunionen innebär gemensam tillsyn av de största bankerna i euroområdet, vilken utövas av ECB. En gemensam resolutionsmekanism (ett system för att hantera banker på obestånd) ingår också. Mekanismen backas upp av en gemensam resolutionsfond som ska kunna tillföra medel när banker krisar.

Kommissionen oroar sig för att den gemensamma resolutionsfonden blir för liten och vill att den ska kunna få hjälp från euroländernas räddningsfond för stater (ESM). Man vill också skapa en gemensam europeisk insättningsgaranti som ska skydda insättarna om de nationella insättningsgarantierna inte räcker till.

Det andra huvudspåret är mer av gemensamma finanspolitiska beslut i euroområdet. På kort sikt innebär det att de olika euroländernas budgetpolitik i högre grad ska styras av överväganden om totaleffekterna på hela euroområdet. Man är också i färd med att inrätta en rådgivande oberoende ”finanspolitisk nämnd” (motsvarande Finanspolitiska rådet i Sverige) för eurozonen.

De fem ordförandena vill ha ett system för tillfälliga transfereringar mellan euroländerna för att utjämna konjunkturskillnader. Det slutliga målet är en finanspolitisk union med ett gemensamt europeiskt finansdepartement som direkt ska besluta om centrala delar av budgetpolitiken i de olika euroländerna.

Som eurosamarbetet har utvecklats – med omfattande undsättningslån för att förhindra statsbankrutten i krisländer – finns det ekonomiska skäl för både bankunion och finanspolitisk union. Problemet är den politiska genomförbarheten.

En grundidé bakom EU-projektet är att integration på vissa områden ska driva fram integration också på andra. Det kan ske på två sätt:

1. Positiv återkoppling, där framgångsrikt samarbete på ett område ökar medborgarnas aptit på också annan integration.

2. Negativ återkoppling, där misslyckanden – som eurokrisen – skapar sådana problem att medborgarna mot sin vilja tvingas acceptera mer integration för att undvika katastrofer. Det är en bra karakteristik av de senaste årens utveckling.

Kan den europeiska integrationen i längden främjas genom sådan negativ återkoppling? Förmodligen fungerar den på det finansiella området. Medborgarna i euroländerna tycks inte invända mot att den finansiella tillsynen blivit gemensam. Kanske beror det på ett så utbrett missnöje med hur finansmarknaderna fungerat att förlorad nationell suveränitet i fråga om finansiell tillsyn inte ses som problematisk.

Men på det finanspolitiska området är den negativa återkopplingsstrategin riskabel. Det är vanligt att se beslut om skatter och offentliga utgifter som en hörnsten för nationell suveränitet. Det kan därför skapa en farlig backlash som kan hota hela Europaprojektet om ett EU-vänligt etablissemang försöker driva fram en finanspolitisk integration som inte är folkligt förankrad.

Opinionsundersökningar i euroländerna visar på stort stöd för den gemensamma valutan. Men samtidigt är en majoritet emot mer integration. En majoritet tycker också att EU-kritiska partier har en viktig roll att spela. Så europrojektet tycks vara fångat i en fälla. Medborgarna vill behålla euron men är inte beredda att acceptera de förändringar som kan krävas för att få valutaunionen i sin nuvarande form att fungera bättre.

Hur bör detta hanteras? Min uppfattning är att idéerna om mer finanspolitisk integration bör skrotas. I stället borde den klausul i EU-fördraget som förbjuder hjälp till krisande medlemsstater som hotas av statsbankrutt återupprättas. Det skulle tvinga privata långivare att bli mer försiktiga med sina lån och därmed minska riskerna för statsfinansiella kriser. Om sådana ändå uppstår, bör stater tillåtas gå i konkurs och en fördjupad bankunion användas för att hantera följderna.

Detta är en annan väg än de fem ordförandena eftersträvar och borde ha större möjligheter till långsiktig framgång. Men den ställer krav på nytänkande i Bryssel. Tyvärr kan kommissionens tänkande liknas vid ett lok som fortsätter på samma spår mot mer integration på alla områden vad som än händer. Det kan inte fungera i ett läge där EU-samarbetet är utsatt för stora hot på grund av starka nationalistiska strömningar och motstånd mot migration.

Lars Calmfors, professor emeritus i internationell ekonomi
Forskare vid IFN och ordförande i Arbetsmarknadsekonomiska rådet.